

Enskild Väghållning

Några vanliga frågeställningar

FÖRORD

Denna korta sammanställning vänder sig till dig som kommer i kontakt med enskild väghållning. Här får du svar på några av de frågor som är vanligt förekommande. Sammanställningen är gjord av REV, Riksförbundet Enskilda Vägar, i samråd med Vägverket.

Vill du veta mer, eller gå med som medlem i REV? Vänd dig till:

REV, Riksförbundet Enskilda Vägar
Riddargatan 35-37
114 57 STOCKHOLM
Telefon 08-20 27 50
Fax 08-20 74 78
E-post: kansliet@revriks.se

INNEHÅLL

SID

<i>Lagar och bestämmelser</i>	3
<i>Skatt och moms</i>	4
<i>Slitageersättning</i>	6
<i>Fondering och lån</i>	8
<i>Väghållarens ansvar. Skadestånd och försäkring</i>	9
<i>Indrivning av vägavgifter</i>	11
<i>Parkering</i>	13
<i>Motortävlingar</i>	14
<i>Ridning och travträning</i>	15

LAGAR OCH BESTÄMMELSER

De enskilda vägarna utgör omkring två tredjedelar av det svenska vägnätet. Ansvaret för dessa vägar ligger på de enskilda väghållarna. Oftast bildar man en organisation som har som ändamål att sköta en enskild väg. Men det förekommer också att skötseln regleras genom ett avtal mellan dem som har intresse av vägen eller att vägen sköts av en ideellt bildad förening.

Det finns huvudsakligen tre former av s.k. rättsligt bildade organisationer för skötsel av enskilda vägar: **vägföreningar**, **vägsamfälligheter** och **samfällighetsföreningar** som förvaltar en gemensamhetsanläggning. Gemensamt för dessa tre organisationer är att de är bildade vid en lantmäteriförrättning. Hur väghållningen skall fungera regleras genom ett beslut av den lantmätare som utför förrättningen. Organisationerna måste sedan anta stadgar som reglerar förvaltningen m.m.

Bestämmelser om organisationerna finns i

- anläggningslagen (1973:1149 (AL))
- lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter (SFL)

I AL finns bestämmelser som rör själva bildandet och förändringar av en anläggning som sker vid en förrättning. SFL innehåller förvaltningsbestämmelser.

Genom lagändringar som har trätt ikraft den 1 januari 1998 lyder alla rättsligt bildade organisationer under dessa lagar. Samtliga organisationer räknas numera som samfällighetsföreningar även om man behållit namnet ”vägförening” eller ”vägsamfällighet”.

Under vissa förutsättningar kan man få statsbidrag till byggande och drift av enskilda vägar. Bestämmelser om detta finns i förordningen (1989:891) om statsbidrag till enskild väghållning samt i föreskrifter som utfärdas av Vägverket. Det är närmast Vägverket och länsstyrelserna som handlägger dessa frågor.

SKATT OCH MOMS

Inkomstskatt

En vägorganisation behöver inte betala skatt för sina inkomster. Däremot är de enskilda ägarna skyldiga att betala skatt på sin andel av inkomsterna, och de har också rätt att göra avdrag.

Fastighetsägarna skall ta upp kapitalavkastningen, t.ex. ränteinkomster, som inkomst av kapital. Inkomsterna fördelas på fastighetsägarna enligt deras andel i samfälligheten. En intäkt som är mindre än 300 kronor beskattas inte.

Om vägorganisationen har ränteutgifter på andra lån än fastighetslån fördelar man utgifterna mellan fastigheterna efter deras andelstal. Varje fastighetsägare får dra av sin andel av utgifterna under inkomst av kapital.

Vägorganisationens taxeringsvärde - om det finns något sådant - skall också fördelas mellan fastigheterna. Värdet skall då läggas till de taxeringsvärden som delägarna har på sina fastigheter. Ränteutgifter på fastighetslån skall i detta fall fördelas mellan fastigheterna och dras av som övriga räntor i fastighetsägarnas deklarationer.

Näringsfastigheter skall ta upp inkomster och utgifter efter fastighetens andelstal som om de avsåg fastigheten direkt. Intäkter och kostna-

der behöver dock inte redovisas om nettoinkomsterna (fastighetens andel av intäkter minus avdragsgilla kostnader) i verksamheten är mindre än 300 kronor.

Fastighetstaxering

Samfälligheten är inte en särskild taxeringsenhet, även om den har ett taxeringsvärde. Andelen i samfälligheten ingår därför i delägarfastigheternas taxeringsvärden.

Moms

Ägaren till en delägarfastighet som används i skattepliktig verksamhet får dra av sin andel av den ingående moms som vägorganisationen betalar för varor och tjänster.

Deklarations- och uppgiftsskyldighet

En vägorganisation behöver inte lämna någon deklARATION, utan delägarna sköter all redovisning.

Väghållaren, d.v.s. vägorganisationen, skall lämna kontrolluppgifter till delägarna senast den 31 januari under taxeringsåret (RSV 2317). Kontrolluppgifterna skall visa intäkter, avdrag och eventuell förmögenhet. Uppgifter behöver inte lämnas om gränsen på 300 kronor inte överstigs. På motsvarande sätt skall uppgifter om moms lämnas till dem som bedriver skattepliktig verksamhet. Däremot behöver man inte lämna denna uppgift till dem som inte är skattskyldiga för moms.

Övrigt

För närmare upplysningar, se Riksskatteverkets information om beskattning mm av samfälligheter och gällande momsbroshyr.

SLITAGEERSÄTTNING

Vad är slitageersättning?

En fastighet som inte har någon andel i vägorganisationen kan få använda vägen mot en slitageersättning. Bestämmelser om slitageersättning finns bl.a. i 50§ anläggningslagen (1973:1149) (AL). Fastighetsägaren skall betala slitageersättning med hänsyn till det slitage som uppstår på vägen genom trafik till och från fastigheten. Ersättningen täcker bara slitage. Om trafiken till fastigheten orsakar skador på vägen, skall fastighetens ägare betala ersättning för skadan.

Från den 1 januari 1998 har det införts en bestämmelse i 48a § AL som innebär att en fastighet som har andelstal i en gemensamhetsanläggning som avser väg även skall betala slitageersättning för uppkomna merkostnader om han använder vägen i väsentligt större omfattning än som motsvarar hans andelstal för driftkostnaderna.

Vilka är villkoren?

Det finns vissa villkor för att en fastighet som inte ingår i vägorganisationen skall få rätt att utnyttja en enskild väg mot slitageersättning.

- Det skall vara av väsentlig betydelse för fastigheten att få använda vägen.
- Synnerligt men får inte uppkomma för annan fastighet som har rätt att använda vägen.

Slitageersättning skall betalas årligen i förskott eller med en engångssumma. Fastigheten är skyldig att betala slitageersättning bara så länge vägen används för trafik till fastigheten.

En fastighet som inte är väghållningsskyldig – d.v.s. inte ingår i vägorganisationen - har inte rätt att fordra väghållning och har inte heller

rätt att delta i förvaltningen av vägen. Detta bör man tänka på om man väljer mellan slitageersättning och väghållningsskyldighet.

Hur beräknas slitageersättning?

Enligt anläggningslagen skall fastigheten betala ersättning med hänsyn till det slitage som trafik till och från fastigheten orsakar. Det innebär att man skall beräkna hur stor del av trafiken på vägen som orsakas av fastighetens trafik. Trafikmängden skall beräknas i tonkilometer per år.

Om fastigheterna inom området har likartad verksamhet blir slitageersättning för en fastighet lika stor som den avgift övriga fastigheter betalar till vägorganisationen. Man skall dock ta hänsyn till hur stor del av vägnätet som fastigheten använder. Om fastigheterna har mycket olika verksamheter måste man bestämma samtliga fastigheters trafik i ton per kilometer och år. Detta kallas tonkilometersmetoden. Vid beräkning använder man statistiska uppgifter om vad olika typer av verksamhet betyder i trafik. Här kan hänvisas till lantmäteriverkets publikation "Underlag för beräkning av andelstal enligt tonkilometersmetoden" LMV-rapport 1995:11.

Som exempel kan nämnas att en åretruntbostad i medeltal åstadkommer en trafik som motsvarar 1800 ton per år, medan en fritidsstuga normalt alstrar 600 ton per år.

Antalet kilometer som fastigheten använder av vägnätet möter sällan svårigheter att bestämma.

Man beräknar därefter antalet tonkilometer genom att multiplicera antalet ton med antalet använda kilometer.

Sedan man har beräknat fastigheten tonkilometer skall man beräkna vägorganisationens totala tonkilometer. Det gör man i princip på samma

sätt som för den enskilda fastigheten, dvs med hjälp av lantmäteriverkets statistik. Man summerar fastigheternas trafik uttryckt i ton och multiplicerar med antalet km i organisationens vägnät. Därefter räknar man ut hur stor del av det totala antalet tonkilometer som fastigheten alstrar. Slitageersättningen blir motsvarande andel av driftkostnaden för vägorganisationens samtliga vägar.

Samfällighetsförening kan få möjlighet att nyttja annans väg

I 50a § AL har det från den 1 januari 1998 införts en möjlighet för en samfällighetsförening som förvaltar en väg att mot slitageersättning få rätt att använda en annan väghållares väg.

FONDERING OCH LÅN

För att finansiera ett större vägarbete finns tre möjligheter:

- hög debitering det år arbetet utförs
- lån
- utnyttja fonderade pengar

Även en kombination av dessa möjligheter kan väljas.

Väljer man alternativet med en hög debitering skall detta göras enligt de vanliga reglerna om uttaxering. Styrelsen upprättar ett förslag till utgifts- och inkomststat (budget) där den beräknade kostnaden för arbetena tagits upp. Budgeten skall godkännas av föreningsstämman för att bli gällande. Förutom budgeten skall det även finnas en debiteringslängd där det framgår vilket totalbelopp som skall uttaxeras, hur mycket som belöper på respektive fastighet och när betalning skall ske.

Det finns inga hinder för en förening att uppta lån. Om det är aktuellt att lånefinansiera ett vägprojekt bör detta beslutas av föreningsstämman.

Normalt sett behöver föreningen inte lämna någon särskild säkerhet för lånet eftersom långgivaren i praktiken har säkerhet i alla de fastigheter som ingår i organisationen. Amortering och räntor tas upp i budgeten tills lånet är betalat.

För föreningar som förvaltar en anläggning som är av ”kommunalteknisk natur eller annars av större värde” föreskriver lagen att det skall inrättas en underhålls- och förnyelsefond. Ett ytterligare villkor är att anläggningen är till för småhusfastigheter. En enskild väg är normalt av ”kommunalteknisk natur” om den inte är av mycket enkel beskaffenhet. Innan fondavsättningen kan påbörjas skall grunderna för avsättningen anges i föreningens stadgar. Normalt brukar det anges ett minimibelopp som årligen skall avsättas till fonden. Styrelsen skall också upprätta en underhålls- och förnyelseplan för att kunna bedöma storleken på fondavsättningarna. De belopp som går åt till fondavsättningen skall anges i utgifts- och inkomststaten. Skälet till att man infört fondavsättningen är bl.a. att de som idag nyttjar och sliter på anläggningen också skall bidra till dess reparation och förnyelse.

I princip kan föreningen utnyttja fonderade pengar när som helst. I regel bör styrelsen ange i utgifts- och inkomststaten att man har för avsikt att utnyttja fonderade pengar för ett visst ändamål exempelvis för att finansiera ett större vägarbete.

I den ekonomiska redovisningen bör det naturligtvis framgå hur mycket pengar som finns avsatt till fonden.

VÄGHÅLLARENS ANSVAR. SKADESTÅND OCH FÖRSÄKRINGAR

En väg som hålls öppen för allmän trafik måste hålla en viss minimistandard, så att trafikanterna inte råkar ut för skador. Vilken standard en väg skall ha beror naturligtvis på omständigheterna. Kraven på väghållningen ökar ju mera trafik som går på vägen.

Det är väghållaren som har ansvaret för att vägen håller standarden. Väghållare för en enskild väg är oftast en vägförening, vägsamfällighet eller samfällighetsförening. Men det kan också vara en privatperson eller en ideell förening, t.ex. en tomtägareförening.

Väghållaren kan bli skadeståndsskyldig

En väghållare löper risk att bli skadeståndsskyldig, om någon trafikant eller något fordon blir skadade på grund av bristande väghållning. Detta gäller även vinterväghållningen. Om vägen har blivit skadad måste väghållaren återställa vägen i ett tillfredsställande skick, oavsett vem som har orsakat skadorna.

Om väghållaren är en juridisk person är det den juridiska personen som blir skadeståndsskyldig. Även styrelsens ledamöter kan drabbas av skadeståndsansvar om de missköter sitt uppdrag.

Vilka försäkringar bör väghållaren ha?

Väghållaren kan teckna en ansvarsförsäkring för att inte drabbas så hårt ekonomiskt av ett skadeståndskrav. Vissa vägorganisationer måste enligt sina stadgar ha en sådan försäkring. En väghållare kan också ha en rättsskyddsförsäkring och en försäkring mot förmögenhetsbrott, d.v.s. förskingring, bedrägeri, stöld m.m. Maskiner, inventarier m.m. bör även försäkras mot skador.

Vatten från vägen får inte skada fastigheterna

Det vatten som naturligt rinner i och på marken söker sig till de lägsta punkterna i naturen. Den naturliga vattenavrinningen måste alla fastigheter tåla. Men i samband med att man nyanlägger eller lägger om en väg kan vattenavrinningen förändras. Fastighetsägarna måste tåla även detta, men inom rimliga gränser. Om stora mängder vatten leds till en lågpunkt genom rör och diken, måste väghållaren se till så att det inte finns risk för skador på planteringar, brunnar eller källare. Väghållaren måste då stå för kostnaderna för att leda vattnet vidare. Skulle det upp-

stå skador genom att man har lett om vatten, måste man vara beredd på att få betala ersättning. Vid avledning av större mängder vatten kan man behöva tillstånd för detta enligt bestämmelserna i Miljöbalken (1998:808) eller lagen (1998:812) om särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

INDRIVNING AV VÄGAVGIFTER

En rättslig bildad vägorganisation d v s en vägförening, vägsamfällighet eller samfällighetsförening, har särskilda möjligheter att driva in vägavgifterna, om någon fastighetsägare inte betalar i tid. Bestämmelser om detta finns i 46 § lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter. Bestämmelsen innebär att väghållaren kan ansöka om utmätning hos kronofogdemyndigheten för att få ut förfallna vägavgifter. Det behövs inte någon dom eller utslag om betalningsföreläggande som fastställer betalningsskyldigheten.

46 § Lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter har följande lydelse:

Debiterat och till betalning förfallet belopp får (—) uttagas enligt bestämmelserna i utsökningsbalken om fordran för vilken betalningsskyldighet ålagts genom dom som äger laga kraft.

När kan man ansöka om utmätning?

För att man skall kunna utnyttja denna möjlighet måste man ha gjort en uttaxering enligt föreskrifterna i lagen:

- Utgifts- och inkomststat skall finnas upprättad vid föreningsstämman
- Stämman skall godkänna staten

Det skall dessutom finnas en debiteringslängd, som är framlagd vid stämman. Den skall innehålla följande uppgifter:

- totalt uttaxerat belopp
- det belopp som gäller för varje medlem utifrån fastigheternas andelstal
- senaste datum när beloppet skall vara betalt

Något beslut att godkänna debiteringslängden behöver inte fattas men det bör skrivas in i protokollet från stämman att längden finns framlagd.

Om man har följt dessa bestämmelser kan man göra en ansökan hos kronofogdemyndigheten. Man skall ansöka om utmätning, inte betalningsföreläggande. Ansökan bör alltid avse en s.k. fullständig tillgångsundersökning. Det innebär att kronofogden kan ta den betalningsskyldiges fastighet i anspråk. I ansökan bör man också ange vilken fastighet som avses.

Vilka kostnader innebär ansökan?

Utmätningen omfattar inte ränta eller inkassokostnader. Ett undantag är ansökningsavgiften, som kronofogden självmant tar ut vid utmätningen. Ansökningsavgiften är för närvarande 1.000 kr för en fullständig tillgångsundersökning. Vaghållaren skall därför inte behöva drabbas av några kostnader för utmätningen. Det händer bara i vissa ovanliga fall, t.ex. om en utmätt fastighet inte går att sälja.

En fordran som gäller vägavgift är förmånsberättigad. Det innebär att den har en viss prioritet i förhållande till andra fordringsägare enligt bestämmelserna i förmånsrättslagen. Förmånsrätten gäller både vid utmätning och konkurs. Den gäller under följande förutsättningar:

- Uttaxering har ägt rum enligt lagens föreskrifter
- Beloppet har förfallit till betalning högst ett år före utmätning eller konkursansökan

Förmånsrätten gäller enligt förmånsrättslagen 6 § punkt 1 (före inteckningar i fast egendom).

När man ansöker om utmätning hos kronofogdemyndigheten bör man ange att fordran är förmånsberättigad. Vid konkurs avbryts utmätningen, och man får bevaka sin fordran i konkursen. Förmånsrätten gäller alltså även konkursen. Kontakta den konkursförvaltare som tingsrätten har utsett för att få uppgifter om tidsfrister m.m. Bestämmelserna om förmånsrätt finns i lagen (1973:1152) om förmånsrätt för fordringar enligt lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter.

PARKERING

Väghållaren kan bestämma villkoren för parkering

Många enskilda väghållare har problem med parkering på vägar och vändplaner m.m. Oftast har fordonen inte någon anknäytning till medlemsfastigheterna. Problemen är särskilt stora på sommaren, då många söker sig till badplatser eller ut i naturen.

Det finns en mängd lagar som reglerar parkering på gator och andra allmänna plaser. Några motsvarande bestämmelser som gäller privat mark, t ex enskilda vägar, finns inte. Parkeringsförbud inom tätbebyggt område beslutas av kommunens trafiknämnd och utanför tätbebyggt område beslutar länsstyrelsen. Om trafiknämnden eller länsstyrelsen ej beslutat om något parkeringsförbud får markägaren eller den enskilde väghållaren bestämma parkeringsvillkoren själv. Man har möjlighet att ta ut en kontrollavgift av dem som inte följer villkoren. Bestämmelserna om detta finns i lagen (1984:318) och förordningen (1984:321) om kontrollavgifter vid olovlig parkering.

Ett fordon kan flyttas om det är uppställt mot bestämmelserna och samtidigt så att det hindrar andra fordon eller försvårar snöröjning, renhållning eller annat arbete på vägen. Bestämmelserna om detta finns i lagen (1982:129) och förordningen (1982:198) om flyttning av fordon

i vissa fall. Oftast är det polisen eller en kommunal myndighet som beslutar om flyttning och utför den.

MOTORTÄVLINGAR

Ställ krav på tävlingsarrangörer

Enskilda vägar är ofta intressanta som tävlingssträckor vid motortävlingar. Vaghållaren för en sådan väg bör försäkra sig om rätten att göra sin röst hörd och hävda sina intressen. Motororganisationerna har tagit fram ett medgivandeformulär som ofta används vid kontakter med vaghållare. De synpunkter man har bör man se till att få med på detta formulär. Man kan också skriva ett separat avtal. En kopia av avtalet skall skickas till länsstyrelsen, som är tillståndsmyndighet.

Vaghållaren kan kräva att vägen besiktigas före och efter tävlingen och att tävlingsarrangören förbinder sig att återställa vägen i ursprungligt skick om det skulle uppstå skador. Arrangören bör alltid betala ersättning för att vägen utsätts för större slitage än normalt. Om vägen måste stängas av helt för tävlingen eller något moment i tävlingen, måste det finnas en alternativ väg. I annat fall måste tävlingen kunna brytas snabbt, t.ex. om utryckningsfordon behöver komma fram. Vaghållaren kan också kräva särskilda trafiksäkerhetsåtgärder av arrangören. Man kan t.ex. begära att det står en vakt med flagga eller lykta vid anslutande vägar.

RIDNING OCH TRAVTRÄNING

En enskild vägs—ägare har själv i regel inte möjlighet att förbjuda eller begränsa ridning eller travträning på vägen. Däremot ger 10 kap. 1 § trafikförordningen (1998:1276) en möjlighet att meddela lokala

trafikföreskrifter om förbud mot trafik med hästfordon eller med förbud mot ridning. De lokala trafikföreskrifterna meddelas av kommunen om de skall gälla inom tätbebyggt område och av länsstyrelsen om de skall gälla utanför tätbebyggt område. Framställan bör skickas till kommunen om de lokala trafikföreskrifterna skall gälla inom tätbebyggt område och i övriga fall till länsstyrelsen. Vägens ägare ges regelmässigt tillfälle att yttra sig innan föreskriften meddelas.

Vägens ägare skall sätta upp vägmärkning för utmärkning av föreskrifterna om vägen endast i mindre utsträckning används av allmänheten för trafik. I fråga om andra enskilda vägar sätts märkena upp av kommunen inom tätbebyggt område och på enskild väg där kommunen är väghållare och i övriga fall av Vägverket.

Vårdslöshet i trafik

Hästfordon och ryttare är underkastade samma trafikregler som andra. Fortkörning med travhäst torde därför i vissa fall kunna betraktas som vårdslöshet i trafik och därmed vara ett trafikbrott. Anmälan om trafikbrott görs till polisen.

Skador på enskild väg

Allemansrätten, ger alla rätt att beträda en enskild väg om denna inte skadas. Om det uppkommer skador till följd av ridning har vägens ägare möjlighet att kräva skadestånd enligt bestämmelserna i skadeståndslagen (1972:207). En förutsättning är bl.a. att ryttaren har orsakat skadorna genom vårdslöshet. Det går givetvis att begära skadestånd även för skador som har uppstått genom trafik med hästfordon (eller andra fordon).

Vägverket

781 87 Borlänge.

Telefon 0243-750 00, telefax 0243-758 25

e-post: vagverket@vv.se / Internet: www.vv.se

Riksförbundet Enskilda Vägar

Riddargatan 35-37

114 57 STOCKHOLM

Telefon 08-20 27 50

Fax 08-20 74 78

E-post: kansliet@revriks.se